

TÜRKİYE TÜRKÇESİ AĞIZLARINDA ÖZELLİKLERİ BAKIMINDAN YAĞIŞ TÜRLERİNE VERİLEN ADLAR

Selim EMİROĞLU*

ÖZET

Türkiye Türkçesi ağızları zengin bir söz varlığına sahiptir. Türk milletinin geçmişten beri gelen kültürünü yansıtan ve standart Türkçeye geçmemiş pek çok sözcük halkın dilinde yaşamakta ve kullanılmaktadır. Ağızlarda renk, yemek, organ, akrabalık, hastalık, hayvan, ölçü birimleri, giysi vb. adlar bakımından yüzlerce sözcük bulunmaktadır. Bunlar içerisinde yağış adları da önemli bir yer tutar. Bu çalışmada Türkiye Türkçesi ağızlarında yer alan yağış adları, çeşitli özellikleri göz önünde bulundurularak sınıflandırılmıştır. Yağış türlerinden yağmur ve kar yağışı için kullanılan isimler, bu yağışların sürekliliği, miktarı, hızı; tane veya damlaların büyüklüğü-küçüklüğü; yağışın düştüğü zaman (mevsim, ay, gün, saat vb.); yağışın yönü, diğer tabiat olaylarıyla (rüzgâr, güneş, sis vb.) eş zamanlı meydana gelmesi gibi özellikler dikkate alınarak verilmiştir. Tespit edilen ve sınıflandırılan yağış adları üzerinden çeşitli yorum ve değerlendirmelere ulaşılmıştır. Araştırma, Türklerin, görünüşte aynı sanılan yağış türlerini, bu türlerin çeşitli özelliklerine bakarak farklı adlandırmalarla ustalıklı bir biçimde birbirinden ayırdıklarını göstermektedir. Çalışmanın verileri Derleme Sözlüğü taranarak elde edilmiştir. Ancak Standart Türkçedeki kullanımları da tespit etmek için Büyük Türkçe Sözlük (TDK-BTS) taranmıştır. Çalışmanın sonunda, ek olarak, tespit edilen ve özellikleri bakımından sınıflandırılan sözcüklerin anlamlarını içeren bir sözlük bulunmaktadır. Elde edilen veriler, Türkçenin yağış türlerini adlandırmak bakımından söz varlığının zenginliğini ortaya koymaktadır. Ağızlarda geçen yağış adları ile ilgili bu sözcüklerin birçoğunun Standart Türkçeye kazandırılması gerekir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye Türkçesi Ağızları, Yağış adları, Standart Türkçe, Yağış Türleri, Söz Varlığı.

THE NAMES THAT GIVEN TO KINDS OF PRECIPITATION IN TURKEY TURKISH DIALECTS FOR THEIR CHARACTERISTICS

ABSTRACT

Turkey Turkish dialects have a rich vocabulary. Many words which reflects the culture of the Turkish nation from the past and not included in the standard Turkish were living and used in the people language. There are hundreds of words in Turkey Turkish dialects

* Yrd. Doç. Dr. Mevlana Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Bölümü, El-mek: selimemiroglu@hotmail.com

names as color, food, body, kinship, disease, animal, units of measure, clothes and so on. The names of precipitation has also important place in there. In this study, the kinds of precipitation in turkey turkish dialects are classified by considering for their various characteristics. The names used for rain and snow of kinds of precipitation has been given by considering such characteristics continuity, quantity and speed of this kinds of precipitations; bigness and smallness of raingroup and snowflake; the time of precipitation falls to earth (seasons, months, days, hours, etc.); the direction of precipitation, the precipitation be synchronous with other natural events (wind, sunlight, fog, etc.). Various comments and assessments have been reached with through the names of precipitation were identified and classified. The study shows turkish people seperated expertly the kinds of precipitation that seemingly thought to have been the same, from each other by looking at the various characteristics of these kinds of precipitation and with different names. In addition to, there is a glossary that containing the meanings of the words identified and classified in terms of their characteristics at the end of the study. The data of study were obtained through scanning the Compiling Dictionary. However, to determine the usage in standard Turkish, it have scanned Great Turkish Dictionary. The data gotten prove the richness of Turkish related to precipitation. These words in dialects related to precipitation must be included in Standard Turkish.

Key Words: Turkey Turkish Dialects, Names of Precipitation, Standard Turkish, Kinds of Precipitation, Vocabulary.

1. Giriş

Yağış, yağmak eyleminden türemiş bir eylemsi olup havadaki su buharının yoğunlaşma sonunda sıvı veya katı durumda yere düşmesi (TDK-BTS) demektir. Altı çeşit yağıştan söz edilebilir: Kar, yağmur, dolu; çiy, kırağı ve kırç. Bunlardan yağmur, kar ve dolunun oluşabilmesi için su buharının gökyüzünde; çiy, kırağı ve kırç'ın oluşabilmesi için ise su buharının yeryüzünde yoğunlaşması gerekir. Bu altı yağış türüne karla karışık yağmur (sulu sepken) da dâhil edilebilir.

Söz konusu yağış adları TDK çevrimiçi Büyük Türkçe Sözlük ile Bilim ve Sanat Terimleri Sözlüğünde şu şekilde açıklanmaktadır:

Yağmur: Coğrafi bir terim olan yağmur, atmosferdeki su buharının yoğunlaşmasıyla oluşan ve yeryüzüne düşen yağışın sıvı durumda olanı, yağar, yağış, baran, bereket, rahmettir. Yağış çeşitleri içinde en fazla yağmur görülür. Yeryüzüne düşen yağışlar büyük oranda yağmur şeklindedir.

Kar: Havada beyaz ve hafif billurlar biçiminde donarak yağın su buharıdır. Havadaki su buharının sıfır derecenin altında donup kristalleşmesiyle kar meydana gelir. Yağmurdan sonra dünyada büyük oranda kar yağışı görülür.

Dolu: Havada su buğusunun birden yoğunlaşıp katılaşmasından oluşan, türlü irilikte, yuvarlak veya düzensiz biçimli saydam buz parçaları durumunda yere hızla düşen bir yağış türüdür. Dolu yağışı sıcaklığın ani değişimine bağlı olarak gerçekleşir.

Çiy: Havada buğu durumundayken akşamın ve gecenin serinliğiyle yerde veya bitkilerde toplanan küçük su damlaları, şebnemdir. Çiy genellikle ilkbahar aylarında görülür. Havadaki su buharı özellikle soğuk bitki örtüsü üzerine su tanecikleri şeklinde düşer.

Turkish Studies

Kırağı: Havadaki su buğusunun yerde, bitkiler, ağaçlar ve öteki nesnelere üzerinde donmasıyla oluşan ince buz kırılcalarıdır. Kırağı, buz kristalleri olup özellikle sonbahar aylarında açık ve durgun havalarda görülür.

Kırç: Kırağının daha yeğın, daha kalın buz kırılcalarının olmasıyla kendini gösteren ve bulunduğu yerlerde çiçekli dallar biçimini alan türüdür. Kırç, özellikle yeri kaplayan sis tabakasının donmasıyla oluşur.

Çiy, kırağı ve kırç; yağmur, kar ve doluya göre düşeceği zamanın daha belirli olduğu yağış türleridir.

Sözü edilen bu yağış biçimleri, yerde yoğunlaşma biçiminde yağışlar (çiy, kırağı, kırç), sıvı haldeki yağışlar (yağmur, sulusepken), katı haldeki yağışlar (kar) ve buz tanecığı halindeki yağışlar (dolu) biçiminde kendi içinde tasnif edilebilir (Erol, 1993: 209-217).

Toplumlar, çeşitli olay ve olguları içinde buldukları kültür ve yaşantıya göre biçimlendirip tanımlarlar. Ad verme de bu anlayışla değerlendirilmelidir. Yağış adları düşünüldüğünde, bir toplumun içinde bulunduğu coğrafya ve iklim şartlarının o toplumun yağış türlerini adlandırmada etkili olduğu belirtilebilir. Kavramlar, insanoğlunun yetiştiği çevreye, birikimlerine ve ruhsal yapısına göre bireyden bireye ayrımlar göstermekle birlikte aynı dil birliği içindeki insanlarda aşağı yukarı belli bir niteliğe sahiptir (Aksan, 1999: 42). Eskimo dilinde kar için onlarca farklı sözcük bulunur. Eskimolar karın, buzun içinde yaşadıkları için karla ilgili ürettikleri kelime sayısı doğal olarak fazla olacaktır. Bu durum bir milletin yaşadığı coğrafya, iklim ve sosyal çevreyle ilgilidir. Araplarda deve ile ilgili ya da Doğu Asya'da pirinç ile ilgili kelimelerin fazla olması son derece normaldir.

Türkçede ise Türkiye Türkçesinin ağızları üzerine yapılan bu çalışmada yağış adları için, başta yağmur ve kar olmak üzere, pek çok farklı sözcüğün bulunduğu görülmüştür. Bu anlamda Aksan, Türkçenin kavram zenginliğini, varlık ve nesnelere adlandırmadaki üstünlüğünü belirttiği ve bunun için Türkiye Türkçesi ağızlarından örnekleri de sıraladığı çalışmasında (Türkçenin Gücü) şöyle bir açıklama yapar:

Aşağıda da değineceğimiz gibi, daha XV. yüzyılda Çağatay şairi Ali Şîr Nevaî'nin denediği bu yol, herhangi bir nesnenin adlandırılışını, bu nesnenin türlerine verilen adları inceleme sırasında Türkçenin ne denli zengin, nasıl, ayrıntıları bile belirleyen bir dil olduğunu, doğadaki her varlığı, bu varlıkların birbirlerinden ayrımlarını, çeşitli duyguları, karşılaşılan olay ve durumları nasıl dile getirdiğini gözler önüne serecektir (Aksan, 1999: 32).

Çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesi ağızlarında yağış türleriyle ilgili olarak kullanılan adları ortaya koymaktır. Bu bakımdan çalışma ad bilimi (onomastics) kapsamına girmektedir. Bu bilim dalı, kişi ve yer adları gibi konuları inceleyen bilim dalıdır (Crystal, 1994: 242).

Türkiye Türkçesi ağızlarındaki yağış adlarını sınıflandıran, Türkçenin, yağış türlerini adlandırmak bakımından ne kadar zengin olduğunu ortaya koyan bu araştırma, alandaki ilgili boşluğu doldurmak bakımından hazırlanmıştır. Çalışmayı hazırlamadan önce yapılan literatür taramasında ağızlardaki yağış adlarını, yağış türlerinin çeşitli özelliklerine dayalı olarak sınıflandıran bir çalışmanın olmadığı görüldü. Bu nedenle ilgili tarama gerçekleştirilmiştir.

Çalışma, yağış türlerini karşılayan adlarla sınırlıdır. Bu amaçla 12 ciltlik Derleme Sözlüğü taranmıştır. Ayrıca Büyük Türkçe Sözlük'te geçen ve Türkiye Türkçesi Ağızları'nda aynı biçim ve anlamda yer alan yağış adları da çalışmanın tasnif bölümüne dâhil edilmiştir. Bunlar, tekrara düşmemek için, hangi sözlükte geçtiği yönüyle açıklanmıştır. Yine tekrarı önlemek bakımından birbirine benzeyen, ses değişimine uğrayanlar sayısal verileri ortaya koyarken dikkate alınmamıştır.

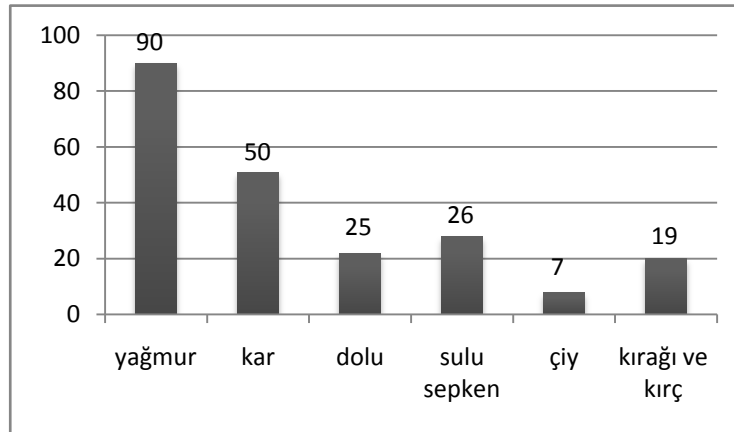
Turkish Studies

Çalışma yağış türlerini çeşitli özellikleriyle karşılayan adlarla sınırlı olduğu için yağış türlerinin eylem halini anlatan kelimelere, mastarlı biçimlerine yer verilmedi. Bu özellikte, Derleme Sözlüğü'nde onlarca sözcük bulunmaktadır. Örneğin *kavüş kavüş yağmak* (yağmurun şiddetli yağdığını anlatır.), *çıvgın yağmak* (yağmur kuvvetli yağmak), *sineklemek* (kar ufak ve seyrek yağmak) gibi. Ayrıca, özellikle kar olmak üzere, kar ve yağmurun yağdıktan sonra yerdeki donmuş, erimiş veya çözülmüş biçimleri (örn. *kürtün*: karların eriyerek cıvıklaşmış durumu); düştükten sonra aldığı şekil ve durumu (örn. *kabırçak*: karın sertleşmiş üst tabakası); bitki ve ağaçlar üzerinde yer alan yağmur damlaları veya karın aldığı isimler (örn. *zambul*: ağaçta biriken kar); yüksek veya alçak yerlerde görülme şekli (örn. *silgin*: çukur yerlere yel etkisiyle dolan kar yığını) vs. pek çok durum için de ayrıca onlarca adlandırma bulunmaktadır.

2. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Özellikleri Bakımından Yağış Türlerine Verilen Adlar

Bu bölümde yağış türleri, tek tek ele alınıp en sık görülen yağış türlerinden en az görülenlerine doğru sıralanmaktadır. Yağış türlerini, özelliklerini de dikkate alarak, adlandıran isim sayısı, 90 yağmur, 50 kar, 25 dolu, 26 sulu sepken, 7 çiy ve 19 tane de kırağı ve kırç ile ilgili sözcük olmak üzere toplamda 217'dir. Bu sözcükler yağış türlerine göre aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 1: Tespit edilen yağış türleri

2.1. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Yağmur İçin Kullanılan Adlar

Yağışların farklı özelliklere sahip olarak yeryüzüne düşmeleri, havadaki su buharının durumuyla ilgilidir. Yağışların miktarı, şiddeti, süresi ve dağılışı esas itibari ile soğumanın derecesine, süratine ve havanın ihtiva ettiği su buharı miktarına bağlıdır (Erinç, 1957: 44).

Bu bölümde yeryüzüne düşen iki önemli yağış türünden biri olan yağmurun Türkiye Türkçesi ağızlarında, çeşitli özellikleriyle tasnifi yapılmıştır. Yağmur için kullanılan adlar, yağmurun yağışı esnasında gösterdiği farklılıklara dayanmaktadır. Tespit edilen adları birbirinden ayırmak için bu özellikleri dikkate alan başlıklar kullanılmıştır.

2.1.1. Yağmurun sürekliliğine, hızına ve miktarına bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmur bir bereket kaynağı oluşuyla tabiat ve insan için vazgeçilmezdir. Yaşamı ve canlılığı sağlayan en önemli unsurlardan suyun asıl kaynağı yağmurdur. Bir ihtiyaç olarak tüketiminden, temizliğe; bitkilerin duyduğu ihtiyaçtan, enerjiye kadar pek çok alanda sudan ve suyun kaynağı olan yağmurdan faydalanılır. Bazen sellere ve büyük felaketlere yol açsa da yağmur, tabiatın döngüsü için önemlidir.

Türkiye Türkçesi ağızlarında en çok yağmurla ilgili sözcük bulunmaktadır. Çalışmada bu sözcüklerden yağmura karşılık olarak kullanılan isimler incelenmiştir. İncelemenin bu ilk bölümünde yağmurun sürekliliği, hızı ve miktarı birlikte ele alınmıştır. Buna sebep, yağmurun hızı ve sürekliliğinin, sürekliliği ve miktarının ya da hızı ve miktarının ya da her üç özelliğinin genellikle birlikte olup adlandırmanın bu şekilde yapılmasıdır. Bu bölümde yağmur için kullanılan kelimelerde yağmurun hafif yağması, hafif ve sürekli yağması, kısa süreli ve hafif yağması, fazla miktarda yağması, kısa süreli ve fazla miktarda yağması, uzun süreli ve fazla miktarda yağması, hızlı yağması, hızlı ve sürekli yağması, kısa süreli ve hızlı yağması, sürekli, hızlı ve fazla miktarda yağması özellikleri dikkate alınarak adlandırma yapılmıştır.

Türkiye Türkçesi ağızlarında yağmurun sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak kullanılan adlar şunlardır: *Alataras, boğanak, boran, bulut geçeği, çalgın, çalgun, çavurgun, çığsık, çıpgın, çısan çısan, çileme, çoban çökerten, çoban kurtaran, davi, direkleme, eğiş, fışgın, gargın, geçinti, gongaylı yağmur, göğdünoğlu yağmuru, gövdünloğlu yağmuru, guydu, güldürümlü, kadıkaçıran, koyun ayağı, öküztüyü, püsenk, sazan, sebelep, selöğün yağmuru, sepen, siğgin, siyim, şıkırdım, şidirgi, şifan, şişli yağmur, takkalı yağmur, tavşantüyü, tozak, zamzum, zeyzan, zopgun.*

Bu bölümle ilgili olarak Büyük Türkçe sözlükte yapılan taramada yağmurun sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak ağızlardaki sözcüklerden farklı olarak *ahmakıslatan, çilenti, çipilti, çise, çisenti, çiskin, sağanak ve serpinti* sözcüklerinin yer aldığı görülmüştür.

Yukarıdaki isimlerin pek çoğunda yağmurun hızı, sürekliliği ve miktarı birlikte ele alınmıştır. Örneğin yağmurun ince ve sürekli yağması (ahmak ıslatan), sürekli ve kuvvetli yağması (takkalı yağmur) gibi. Ancak bazılarında sadece bir özelliğin olduğu da görülür. Örneğin yağmurun sağanak halinde yağması (çıpgın), fazla miktarda, bardaktan boşanırcasına yağması (gargın), ince ince yağması (öküztüyü), birkaç gün sürmesi (kadıkaçıran), çabuk gelip geçmesi (geçinti) gibi.

2.1.2. Yağmur damlalarının büyüklük küçüklük durumuna bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmur yeryüzüne damlalar halinde ve birbirine çarpmadan düşer. Ancak bu damlalar her zaman aynı büyüklükte olmaz. İri damlalı yağmurlarla karşılaşılabilceği gibi yeryüzüne bazen ufak damlaların oluşturduğu yağmurlar da düşer. Büyük Türkçe Sözlük'te yapılan taramada Standart Türkçede yağmurun damlalarına bakılarak herhangi bir ayırımın yapılmadığı görülür. Sadece *gün yağmuru* sözcüğü "güneş varken yağan iri damlalı yağmur" (TDK-BTS) anlamında kullanılmaktadır. Oysa ağızlarda, yağmur damlalarının büyüklük küçüklük durumuna bağlı olarak yağmurun farklı adlar aldığı dikkati çeker.

Damlaların büyüklük küçüklük durumuna bağlı olarak ağızlarda kullanılan adlar şunlardır: *Akyamır, boyanak, börkenekli yağmur, doburcuk, kabarcıklı, mercimekliyağmur, siğircik, şapırdaklı yağmur, şapurdum, şılapona.*

Bu sözcüklerden *mercimekliyağmur* (küçük damlalardan oluşan yağmur) ve *kabarcıklı* (2. anlamıyla) dışındaki diğer sözcükler iri damlalı yağmuru ifade etmek için kullanılmıştır.

2.1.3. Yağmurun düştüğü zamana (mevsim, ay, gün, saat vb.) bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmur, yağdığı zamana göre çeşitli adlar alır. Standart Türkçede yağmurun düştüğü zamana bağlı olarak *yaz yağmuru* (ani yağan ve çabuk geçen yağmur), *güzlek* (güz yağmuru), *kay* (yaz yağmuru), *kırkikindi* (genellikle Orta Anadolu'da ikinci zamanı yağan sürekli yağmurlara verilen ad) ve *nisan yağmuru* (nisan ayında yağan ve bereketine inanılan yağmur) kullanılmaktadır. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise belirtilen bu sözcüklerin dışında yağmurun düştüğü zamana bağlı olarak şu sözcükler bulunmaktadır: *Balyağar* (yaprak açma zamanında tatlı ve yapışkan yağan

sular), *ciğit sellemesi* (mayıs ayında yağın şiddetli yağmur), *kavuklu yağmur* (iri taneli bahar yağmuru) ve *yağmur ilgintisi* (geceden yağın yağmur).

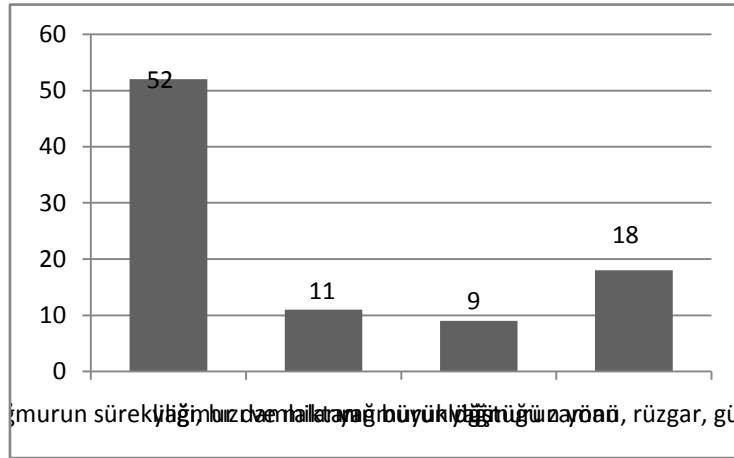
2.1.4. Yağmurun yağış yönüne; rüzgâr, güneş, sis vs. ile birlikte oluşuna bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmuru sadece yağdığı zamana bakarak, damlalarının büyüklüğüyle, hızı veya miktarıyla değil yağmurun yönüne, güneşli, rüzgârlı veya sisli havalarda yağmasına bağlı olarak da çeşitli adlarla ifade etmek mümkündür. Standart Türkçede bu özellikler sebebiyle yağmur için kullanılan adlar şunlardır: *Boran* (rüzgâr, şimşek ve gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı, bora, fırtınalı, tipili yağmur.), *çakal yağmuru* (güneş varken yağın yağmur.), *çivgin* (rüzgâr ve karla karışık yağın yağmur.) *engebe yağmuru* (özellikle denizden gelen nemle yüklü rüzgârların yüksek dağ sıralarını aşarken çokça soğumaları nedeniyle oluşan yağışlar) ve *şivgin* (fırtınayla yağın yağmur.) Türkiye Türkçesi ağızlarında ise belirtilen bu sözcüklerin dışında yağmurun yağış yönüne, güneşli, rüzgârlı ve sisli havada yağmasına göre şu adlar yer almaktadır: *civarna*, *çıpkin*, *çolgın*, *eyermalaz*, *fırıška*, *fışan*, *karaçilen*, *otyağmuru*, *otyarın*, *siygin*, *tilkidüğünü*, *zapur*, *zığırdım*.

Bu sözcüklerden *civarna*, *çıpkin*, *çolgın*, *fırıška*, *fışan*, *siygin* ve *zığırdım* rüzgârla birlikte yağın yağmuru; *otyağmuru*, *otyarın*, *tilkidüğünü* güneşli havada yağın yağmuru; *karaçilen* ve *zapur* sisle birlikte, sisli havada yağın yağmuru ve *eyermalaz* ise kuzeybatıdan gelen yağmuru belirtmek için kullanılmaktadır.

Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli özelliklerine bakılarak yağmur için kullanılan adlar yüzdelik ve sıklık oranı bakımından tabloda belirtilmiştir:

Tablo 2: Yağmur için kullanılan adlar

Yukarıdaki tablo değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Bu sözcükler, yağmurun tasnif edildiği yukarıdaki bölümlerde yer alıp tekrar etmeyen sözcüklerdir. Aynı anlama gelen bir sözcüğün ses değişimi gösteren şekilleri (ahmakıslatan-aptalıslatan gibi) listeye dâhil edilmedi. Ancak birbirine yakın yazımı olan ve farklı anlamlar taşıyan sözcüklere (çalgın: çisenti, az yağın yağmur-çalgın: sağanak yağın gibi) ise tabloda yer verildi. Ayrıca Büyük Türkçe sözlükte yer alan ve Türkiye Türkçesi ağızları sözlüğünde geçmeyen sözcükler de tabloya eklendi.

Yukarıdaki açıklamalar doğrultusunda yağmurun sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak 52, yağmur damlalarının büyüklüğüne bağlı olarak 11, yağmurun düştüğü zamana bağlı olarak 9 ve yağmurun yönü; rüzgâr, güneş ve sis ile birlikte yağmasına bağlı olarak 18 sözcük bulunmaktadır. Bu sayısal verinin yüzdelik karşılığına bakıldığında % 58 ile yağmurun sürekliliği,

hızı ve miktarına bağlı olarak kullanılan adların daha fazla olduğu görülür. Daha sonra % 20 ile yağmurun yönü; rüzgâr, güneş ve sis ile birlikte yağmasına bağlı olarak kullanılan adlar gelmektedir. Yağmur damlalarının büyüklüğüne bağlı olarak kullanılan adlar % 12 ve yağmurun düştüğü zamana bağlı olarak kullanılan adlar % 10'u oluşturur. Bu durumda yağmur ile ilgili adlandırmalarda ağırlıklı özelliğin yağmurun hızı, sürekliliği ve miktarı olduğu anlaşılmaktadır.

2.2. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kar İçin Kullanılan Adlar

Bu bölümde yağmurdan sonra yeryüzüne düşen en önemli ikinci yağış türü olan karın Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli özellikleri ile tasnifi yapılmıştır. Yağmuru incelerken ortaya çıkan başlıklara benzer başlıklar bu bölümde de kullanılmıştır.

2.2.1. Karın sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmurda olduğu gibi kar yağışıyla ilgili adlandırmalarda da karın hızı, sürekliliği ve miktarının genellikle birlikte ele alınmasından dolayı böyle bir başlık uygun görülmüştür.

Havadaki su buharının yağmura göre daha fazla soğumasıyla meydana gelen kar yağışı, havanın belli bir sıcaklık değerinde olması durumunda ve özellikle kış mevsiminde gerçekleşir. Kar, yeryüzü örtüsü için yağmur kadar gerekli ve yararlıdır. Hatta tarım arazileri için toprağın nemli kalması yönüyle yağmurdan daha çok aranır. Toprağı ve toprak üstündeki bitkileri uzun bir süre korur.

Türkiye Türkçesi ağızlarında karın sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak şu sözcükler vardır: *Boğanak* (şiddetli rüzgâr, kar), *borana* (V. Şiddetli kar), *döşek* (az miktarda yağın ilk kar), *öksüzpalan* (yavaş yavaş yağın kar), *sepinti* (yeri örtünceye dek yağın kar, kısa süreli ve az yağın kar).

2.2.2. Kar tanelerinin büyüklüğüne ve şekline bağlı olarak kullanılan adlar

Yağmur yeryüzüne damlalar halinde, kar ise taneler halinde düşer. Kar taneleri veya kristallerinin genel olarak birbirlerinden farklı oldukları bilinir. Mikroskopik bir incelemede kar kristalleri arasındaki bu farklar belirgin bir şekilde görülür. Bunun dışında karın yağışı esnasında gösterdiği bazı şekil farklılıkları bulunur. Bu farklılıklara göre kar yağışına çeşitli adlar verilir. Karın şekil farklılıkları dışında büyüklük küçüklük durumuna bağlı olarak da farklı adlar aldığı görülür. Standart Türkçede karın büyüklüğünü anlatmak için *lapa lapa* ikilemesi kullanılır. Şekil yönünden ise *bulgur* veya *ebulguru* (sert ve ufak taneler durumunda yağın kar) ifadesi bulunur. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise kar tanelerinin büyüklüğüne ve şekline bağlı olarak pek çok ad bulunur. Bunlar: *Alaptan*, *bulgurcuk*, *burcak*, *büzen*, *cabalak*, *can darlığı kar*, *çığışık*, *çoban sargısı*, *doluca*, *düğülcek*, *efek*, *eğiş*, *gıcı*, *gırımsa*, *gilirik*, *hip*, *hışırık*, *hoşkokola*, *karyen*, *kepek*, *kepek karı*, *kırcı*, *kürpecik*, *öksüzyamalıği*, *öksütakkası*, *patul*, *perpur*, *pösenti*, *puk*, *sıçandışi*, *tozak*, *yarma*, *yetim çemberi*.

Yukarıda belirtilen bu sözcüklere bakıldığında büyüklük ve şekil bakımından, karın farklı adlar aldığı görülür. Örneğin *bulgurcuk* (küçük taneler halinde yağın kar), *büzen* (tane tane yağın kar), *cabalak* (iri taneli, sulu kar), *düğülcek* (kışın soğuk havalarda yağın sert ve yuvarlak kar tanelikleri), *kepek karı* (toz gibi yağın kar).

2.2.3. Karın düştüğü zamana (mevsim, ay, gün, saat vb.) bağlı olarak kullanılan adlar

Kar özellikle kış mevsiminde yağar ancak bazen ilkbahar mevsiminde yoğunlaşan ve yükselen su buharının kar şeklinde yeryüzüne düştüğü de görülür. Ancak Standart Türkçede bu şekilde *ilkbahar karı* veya *bahar karı* gibi bir ifade bulunmaz. Türkiye Türkçesi ağızlarında ise sadece bir sözcüğün bulunduğu görülür: *kedikarı*. Bu sözcük mart ayında yağın kar için kullanılır.

Turkish Studies

2.2.4. Kar yağışının rüzgâr ile birlikte oluşuna bağlı olarak kullanılan adlar

Türkiye Türkçesi ağızlarında kar yağışının rüzgârla birlikte oluşuna bakarak kar için çeşitli adlar kullanılmıştır. Standart Türkçede karın rüzgârla birlikte yağdığını ifade eden *tipi* sözcüğü vardır. Ağızlarda ise şu sözcükler bulunmaktadır: *Besen*, *cıvarna*, *fişan*, *pük*, *savruntu*, *sazak*, *toloz*, *tozan*, *üfürüntü*.

Bu bölümde yağmuru tasnif ederken belirtilen biçimde (yağmurun yağış yönüne; rüzgâr, güneş, sis vs. ile birlikte oluşuna bağlı olarak kullanılan adlar) başlık geniş tutulmamıştır. Çünkü kar yağışının ağızlarda sadece fırtına ile birlikte ele alındığı, fırtına ile birlikte yağan kar için çeşitli adlar verildiği görülür. Örneğin bunlardan *besen*, şiddetli soğuklarda, uçuşarak yere düşen, çok ince ufak buz parçaları, serpeleyen kar demektir. Yine *pük*, yelle savrulmuş yağın kar, tipi demektir. Kar yağışının hangi yönden yağdığına (kuzey, güney vb.) veya sisle birlikte oluşuna dair herhangi bir adlandırma bulunmaz.

Türkiye Türkçesi ağızlarında çeşitli özelliklerine bakılarak kar için kullanılan adlar yüzdeler ve sıklık oranı bakımından tabloda belirtilmiştir:

Tablo 3: Kar için kullanılan adlar

Tablo değerlendirildiğinde şu sonuçlar ortaya çıkmaktadır: Tasnifte belirtilen ve karın yağış özelliğine göre ayrılan kelimelerden, yazımları birbirine yakın olsa bile farklı anlam taşıyanlar toplama dâhil edildi ve tabloda belirtildi. Yine yağmurda olduğu gibi bu tabloda da Standart Türkçede kullanılan ve ağızlarda geçmeyen sözcükler de dikkate alındı.

Tabloya bakıldığında kar tanelerinin büyüklüğü ve şekline bağlı olarak kullanılan adların yüzdeler olarak ağırlık taşıdığı görülür. Bu özelliği taşıyan 35 sözcük olup bu sözcükler % 69'luk bir oran oluşturmaktadır. Karın rüzgâr ile birlikte yağışına bağlı olarak kullanılan adlar 10 tane olup bunlar % 19'lük dilimi kapsamaktadır. Karın sürekliliği, hızı ve miktarına bağlı olarak kullanılan adlar ise 5 tanedir. Bu özelliğe sahip sözcükler toplam oranın % 10'unu oluştururken karın yağdığı zamana bağlı olarak kullanılan adlar 1 tane olup toplam oranın yüzde % 2'sini oluşturur.

2.3. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Karla Karışık Yağmur İçin Kullanılan Adlar

Standart Türkçede karla karışık yağmur için *sulu sepken* sözcüğü kullanılır. Karın yağmurla birlikte veya yağmurun karla birlikte yağması durumudur. Aynı anda gerçekleşen bu hava olayında yeryüzüne en çok düşen iki yağış türü bir aradadır. Karla karışık yağmur *sulu kar* olarak da bilinir. Bu yağışın şu şekilde gerçekleştiği belirtilir: "Havanın yoğunlaşmasıyla,

bulutlardaki yağmur kara dönüşür ama bir kısmı yağmur olarak kalır. Bulut, aynı anda hem yağmuru, hem de karı taşıyamadığı için bu yükü aşağı bırakır ve karla yağmur aynı anda yağar.” (tr.wikipedia.org)

Standart Türkçedeki *sulu sepken* dışında ağızlarda karla karışık yağmur için kullanılan pek çok sözcük bulunmaktadır. Bu sözcükler şunlardır: *Ala çaprak, bişor, borana, burşak, büzem, çapraz, çelege, çımık, düğ, ergün, huşur, karagiren, kardöşeği, pürsün, sepen, siğgin, siğircik, şapa, şapalama, şılgin, şıpkın, şılapla, şilopa, şubara, zerzemik.*

Bu sözcüklerden *burşak* (yağmurla karışık düşen dolu) ve *zerzemik* (doluyla karışık yağın yağmur) yağmurun kar ile değil de dolu ile birlikte düştüğünü ifade etmek üzere kullanılan adlardır. Diğer sözcükler ise kar ile karışık yağmur, sulu kar veya yağmurla karışık kar anlamlarıyla kullanılmıştır.

2.4. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Dolu İçin Kullanılan Adlar

Yağış türleri arasında nadir görülen dolu, yağmur ve kardan farklı şekil ve özelliklere sahiptir. Genel olarak yağmur damlalarının fırtına nedeniyle donmasıyla oluşur, kar ve yağmurun aksine dolu yağışının genel olarak toprağa ve bitkilere zararlı olduğu bilinmektedir. Özellikle de bitkilerin gelişme döneminde ya da ağaçların henüz çiçek açtıkları zamanlarda yağın dolu, önemli zararlar oluşturur. Genellikle ilkbahar mevsiminde görülen dolu yağışının büyüklüğüne bağlı olarak verdiği zarar da artmaktadır.

Standart Türkçede dolu sözcüğü dışında *kırcı* sözcüğü de geçmektedir. Ağızlarda ise dolu sözcüğüne karşılık kullanılan pek çok isim bulunmaktadır. Ancak dolu ile ilgili ağızlardaki isimlere bakıldığında bunların yağmur veya kar yağışının çeşitli özelliklere göre adlandırılmasındaki gibi ayrıntılı olmadığı, sadece dolunun küçüklüğü, büyüklüğü veya şekli ile ilgili çeşitli adlandırmalar olduğu görülür. Bu sözcükler şunlardır: *Ak yağmur, bulguncuk, burcak, çığsak, çıtırgu, düğölcek, gıcı, gırımsa, gugus, gügürçük, hoşkokola, kakala, kırımsa, korkut, kuzudişi, kürt yarması, murt, mürdümük, otyaran, pilli, sivilcik, sülçük, şiklor, zımsırık.*

Bu sözcüklerden *ak yağmur, hoşkokola, kırımsa, kuzudişi, murt, pilli sülçük ve şiklor* herhangi bir özellik belirtmeden doğrudan dolu için kullanılmışken; *bulguncuk, burcak, çığsak, çıtırgu, düğölcek, gıcı, gırımsa, gugus, gügürçük, kürt yarması, mürdümük, sivilcik ve zımsırık* küçük dolu tanesi için; *kakala* hafif yağın dolu, *korkut* ile *otyan* büyük dolu tanesi ve *burşak* yağmurla karışık düşen dolu için kullanılmıştır.

2.5. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Çiy İçin Kullanılan Adlar

Sabah vakitlerinde genellikle bitkilerin üzerinde görülen çiy, gece vakti soğuyan su buharının yeryüzünde oluşturduğu su damlarıdır. Standart Türkçede *çiy* ve *şebnem* olarak geçen bu yağış türüne karşılık ağızlarda şu isimler kullanılır: *Çise, samla, ten, tuman, kardöşeği, püse.*

2.6. Türkiye Türkçesi Ağızlarında Kırağı ve Kırç İçin Kullanılan Adlar

Kırağı, çiyin donmuş şekli iken; kırç kırağının daha kalın buz tabakalarına verilen isimdir. Mevsim olarak sonbahar sonu kış mevsiminin başlarında görülen kırağı ve kırç, ilkbaharda görüldüğünde ise bitkilere zarar verebilmektedir.

Kırağı ve kırç sözcükleri çalışmada beraber değerlendirildi. Çünkü genellikle bir arada ve benzer anlamlarda kullanılmışlardır. Ancak kırç sözcüğünün nadir olarak görüldüğünü ve daha çok kırağı sözcüğünü tamamlamak için sözlüklerde yer aldığını da belirtmek gerekir. Standart Türkçede kırağı için *jale* sözcüğü de kullanılır. Ağızlarda ise kırağı ve kırç için kullanılan sözcükler şunlardır: *Akdon, besen, çilibik, garbi, geyz, kevsere, kıcı, kığış, kırımsa, pesin, pürçüm, püse, püsen, samul, shahta, tozak, zimpiri, zomzalak.*

Turkish Studies

Ağızlardaki bu sözcüklerden *kığış* (kırağı gibi ince kar, kırç) ve *püsen* (sisli havalarda dallarda donan kar, kırağı, kırç) ve *pürçüm* sözcükleri hem kırağı hem de kırçı karşılar. Diğerleri kırağı için kullanılmıştır. Ayrıca *geyz* (ürüne zarar veren kırağı) ve *pürçüm* (özlü ağaçların kurumasına neden olan kırağı, kırç) bitkilere zarar veren özelliğiyle kendi içinde ayrılmaktadır.

Sonuç

12 Ciltlik Derleme Sözlüğü taranarak hazırlanan bu çalışmada ulaşılan sonuçlar maddeler hâlinde aşağıda belirtilmiştir:

1- Çalışmada standart Türkçede sınırlı olarak birbirinden ayrılan kar, yağmur, dolu, çiy, sulu sepken, kırağı ve kırç'ın ağızlarda detaylı bir biçimde birbirinden ayrıldığı ve her bir yağış türünün kendi içinde çeşitli özellikleri bakımından onlarca farklı şekilde adlandırıldığı görüldü.

2- İncelemede de ortaya çıktığı gibi Türkiye Türkçesi Ağızları'nda en çok yağmur ve daha sonra kar ile ilgili isimler bulunmakta, diğer yağış türlerinin eş anlamlısı olarak tespit edilen sözcükler ise nispeten daha az görülmektedir. Yağmur ve kar yağışı için verilen isimler, daha çok bu yağışların sürekliliği, miktarı, hızı; tane veya damlaların büyüklüğü-küçüklüğü; yağışın düştüğü zaman (mevsim, ay, gün, saat vb.); yağışın yönü, diğer tabiat olaylarıyla (rüzgâr, güneş, sis vb.) eş zamanlı meydana gelmesi gibi hususlar dikkate alınarak verilmiştir. Ancak bunların dışında, yağışın herhangi bir özelliğine bağlı olmadan doğrudan yağmur ve kar için kullanılan sözcükler de bulunmaktadır. Yağışın herhangi bir özelliğini belirtmeden yağmur için ağızlarda kullanılan isimler *fişka, hülü, yağar, yağış, bereket, canur*; kar için *vore, kış, sukurusu*'dur.

3- Yağış adlarından yağmur ve kar dışındaki dolu, çiy, sulusepken (karla karışık yağmur), kırağı ve kırç sözcükleri göz önüne alındığında, bu yağış adları için Türkiye Türkçesi ağızlarında karşılıklar bulunduğu ancak bu karşılıkların genel olarak yağmur ve kar adlarındaki gibi çeşitli özelliklere bakılarak verilen isimler biçiminde olmadığı ortaya çıkmaktadır. Buna rağmen dolu tanelerinin büyüklük-küçüklüğü yönüyle; kırağı ve kırçın zararlı olup olmaması bakımından farklılıklarını ifade eden adlar bulunmaktadır.

4- Yağış adlarını belirlerken bazı sözcüklerin birden fazla anlam taşıdıkları dikkati çekmektedir. Örneğin *boran* sözcüğü Standart Türkçede "rüzgârlı yağmur" anlamına gelirken Türkiye Türkçesi ağızlarında hem "şiddetli yağan kar" için hem de "şiddetli yağmur, sağanak" anlamında kullanılır. Buna benzer olarak birden fazla yağış adını karşılayan sözcükler ayrı ayrı değerlendirilmiştir.

5- Çalışmada Derleme Sözlüğü ve Büyük Türkçe Sözlük tarandı. Bu sözlüklerde tespit edilen yağış adları, TDK'nin çevrimiçi sözlüklerinde kontrol edildi. Standart Türkçede bulunduğu tespit edilen yağış adlarının aynı anlamda ağızlarda geçmesi durumunda bu sözcüklerin Standart Türkçede kullanıldığı belirtilerek tekrardan ağızlardaki kullanımları verilmedi.

6- Zengin bir söz varlığına sahip olan Türkçe bu zenginliğini yağış adlarında da göstermektedir. Ağızlarda yaşayan bu sözcüklerden birçoğunun Standart Türkçeye kazandırılması gerekir. Sisli bir havada yağan yağmur ile güneşli bir havada yağan yağmur için sadece yağmur sözcüğünü kullanmak doğru olmaz. Bunları birbirinden ayırmak gerekir. Romanlarla, şiirlerle işleyerek veya çeşitli bilimsel metinler içinde belirterek bu sözcükleri anadilimize taşımak gerekir.

KAYNAKÇA

- AKSAN, Doğan, (1999). Türkçenin Gücü, 6. Basım. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- AKSAN, Doğan, (1999). Anlambilim Anlambilim Konuları ve Türkçenin Anlambilimi. Ankara: Engin Yayınevi.
- CRYSTAL, David (1994). A Dictionary of Linguistics and Phonetics. USA: Blackwell Publishers.
- Derleme Sözlüğü (1963-1982), C. I-II-III-IV-V-VI-VII-VIII-IX-X-XI-XII, TDK Yayınları, Ankara.
- ERİNÇ, Sırrı. (1957). Tatbiki Klimatoloji ve Türkiye'nin İklim Şartları. İstanbul: İTÜ Matbaası.
- EROL, Oğuz. (1993). Genel Klimatoloji. 4. Baskı. Ankara: Gazi Büro Kitabevi.
- <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim Tarihleri: 20 Aralık 2011-15 Şubat 2012 arası)
- <http://tdkterim.gov.tr/ttas/> (Erişim Tarihleri: 20 Aralık 2011-15 Şubat 2012 arası)
- <http://tr.wikipedia.org/> (Erişim Tarihi: 3 Şubat 2012)
- TDK Türkçe Sözlük (2005), Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

SÖZLÜK

1-Yağmur

- Ahmakıslatan: Yavaş yavaş ve ince ince yağın yağmur, çisenti.
- Akyamır: İri taneli ve hızlı yağın yağmur.
- Alataras: Toprağı tavlıyacak kadar yağın yağmur.
- Balyağar: Yaprak açma zamanında tatlı ve yapışkan yağın sular.
- Boğanak: 1. Sağnak, şiddetli yağmur.
- Boran: Rüzgâr, şimşek ve gök gürültüsü ile ortaya çıkan sağanak yağışlı hava olayı, bora, fırtınalı, tipili yağmur.
- Boyanak: İri damlalar halinde yağın yağmur 3. Şiddetli yağmur, sağanak.
- Börkenekli yağmur: İri damlalı ve şiddetli yağın yağmur.
- Bulut geçeği: Kısa süren, hafif yağmur.
- Ciğit sellemesi: Mayıs ayında yağın şiddetli yağmur.
- Civarna: Rüzgârla karışık yağmur.
- Çakal yağmuru: Güneş varken yağın yağmur.
- Çalgın (IX) Çisenti, az yağın yağmur.
- Çalgın (II) Sağanak yağmur.
- Çavurgun: Birdenbire yağın yağmur.
- Çıgsık (II) Sürekli olarak yağın yağmur.
- Çıpgın: Sağanak halinde yağın şiddetli yağmur.
- Çıpkın (I) Rüzgârla karışık yağın yağmur.

- Çısan çısan: Yavaş yavaş yağan yağmur
- Çıvgın: rüzgâr ve karla karışık yağan yağmur.
- Çileme (I) Hafif ve ince yağan yağmur, çisinti.
- Çilenti: Hafif yağmur, serpinti.
- Çipilti: Yağmur serpintisi.
- Çise: İnce yağmur, çisenti.
- Çisenti: Toz gibi ince yağan (yağmur).
- Çoban çökerten (II): Gececek diye ümit edilen, yavaş yavaş yağan yağmur.
- Çoban kurtaran: Birdenbire yağmaya başlayan yağmur.
- Çolgın: Rüzgârla beraber serpinti şeklinde yağan yağmur.
- Davi: Sağnak halinde yağmur.
- Direkleme: Sağanak halinde yağan yağmur.
- Doburcuk: İri taneli yağmur.
- Eğiş (II) 2. Yavaş yavaş yağan yağmur.
- Engebe yağmuru: Özellikle denizden gelen nemle yüklü rüzgârların yüksek dağ sıralarını aşarken çokça soğumaları nedeniyle oluşan yağışlar.
- Eyeralmaz: Kuzeybatıdan gelen yağmur.
- Fırışka: Rüzgâr etkisiyle serpinti halinde yağan yağmur.
- Fışan: Rüzgârla karışık yağan kar ya da yağmur.
- Fışgın: Sürekli yağmur.
- Gargın (I) 4. Sık, sürekli ve fazla miktarda yağan yağmur.
- Geçinti (II) Çabuk gelip geçen yağmur.
- Gongaylı yağmur: Hızlı yağan yağmur.
- Göğdünoğlu yağmuru: Hafif ve ıslatıcı yağan yağmur.
- Gövdünöğü yağmuru: Hafif fakat sürekli yağan yağmur.
- Guydu: Yağmurun bardaktan boşanırcasına yağması.
- Güldürümlü: Şiddetli yağmur.
- Gün yağmuru: Güneş çıkmışken yağan iri damlalı yağmur.
- Güzlek: güz yağmuru.
- Kabarcıklı: 1. İri damlalı yağmur 2. Sık ve küçük damlalarla yağan yağmur.
- Kadıkacıran: Birkaç gün süren yağmur.
- Karaçilen: Sisli havada ince ince yağan yağmur.
- Kavuklu yağmur: İri taneli bahar yağmuru.
- Kay: Yaz yağmuru.

Kırkikindi: Genellikle Orta Anadolu'da ikinci zamanı yağın sürekli yağmurlara verilen ad.

Koyun ayağı: İnce ince yağın yağmur, ahmakıslatan.

Mercimekliyağmur: Mercimek gibi taneli yağın yağmur.

Nisan yağmuru: Nisan ayında yağın ve bereketine inanılan yağmur.

Otyağmuru: Güneşli havada yağın iri taneli yağmur.

Otyaran: Güneşli havada yağın iri taneli yağmur.

Öküzütüyü: İnce ince yağın yağmur.

Püsenk: Çisenti, ince yağın yağmur.

Sağanak: Birdenbire başlayan, genellikle kısa süren şiddetli yağmur.

Sazan (I) 2.Küçük damlalı, hızlı ve kısa süren yağmur.

Sebelep: İnce ince yağın yağmur.

Selöğün yağmuru: Aralıksız yağın güçlü yağmur.

Sepen 1. Az yağın yağmur.

Serpinti: Azar azar, küçük damlalar veya tanecikler durumunda yağın yağmur veya kar.

Siğgin: Hafif yağmur, serpinti.

Siğircik: 1.İri damlalı yağmur.

Siygin (I): Yelle birlikte yağın yağmur.

Siyim (II): İnce, hafif yağın yağmur.

Şapırdaklı yağmur: Hızlı, iri iri yağın yağmur.

Şapurdum: İri taneli yağmur, yağmur gibi yukardan düşen su.

Şıkırdım (I): Hızlı yağmur.

Şılapona: İri damlalarla yağın yağmur.

Şıvgın: Fırtınayla yağın yağmur.

Şidirgi: Hızlı yağmur.

Şifan (II): Hızlı yağmur.

Şişli yağmur: Kuvvetli yağmur.

Takkalı yağmur: Sürekli ve kuvvetli yağın yağmur.

Tavşantüyü (II) İnce ince yağın yağmur.

Tilkidüğünü: Güneşli havada yağın yağmur.

Tozak (II) 2.İnce ince yağın yağmur.

Yağmur ilgintisi: geceden yağın yağmur.

Yaz yağmuru: Ani yağın ve çabuk geçen yağmur.

Zamzum (I) Çisenti.

Zapur: Sis arasında yağın ince yağmur

Turkish Studies

Zeyzan: Bora, fırtına, hızlı yağın yağmur.

Zığırdım: Esintiyle savrulurak yağın karla karışık yağmur, çıvgın.

Zopgun: Sis, çisenti.

2-Kar

Alaptan: Lapa lapa yağın kar.

Besen (I) 1. Şiddetli soğuklarda, uçarak yere düşen, çok ince ufak buz parçaları 2. Serpeleyen kar.

Boğanak: Şiddetli rüzgâr, kar.

Borana: (V.) Şiddetli kar, fırtına, kasırğa.

Bulgur: Sert ve ufak taneler durumunda yağın kar, ebebulguru.

Bulgurcuk (I): 1. Küçük taneler halinde yağın kar.

Burcak (II) Küçük taneler halinde yağın kar.

Büzen: Tane tane yağın kar.

Cabalak (II) İri taneli, sulu kar.

Can darlığı kar: Lapa lapa yağın kar.

Cıvarna (II) 2. Kar fırtınası.

Çığışık: Bulgurcuk denilen kar taneleri.

Çoban sargısı: Lapa lapa yağın kar.

Doluca (I): Bulgurcuktan iri kar tanesi.

Döşek: Az miktarda yağın ilk kar.

Düğölcek (I)1. Kışın soğuk havalarda yağın sert ve yuvarlak kar tanecikleri.

Efek (II) Toz gibi yağın kar.

Eğış (II): 1. Sert ve küçük taneler halinde yağın kar, bulgurcuk.

Fişan (II) Tipi, esintili kar.

Gıcı (II) Ufak, yuvarlak kar tanesi, dolu.

Gırımsa (I) Hafif kar ya da küçük dolu.

Gilirik: Küçük taneli kar.

Hıp: Yumuşak, yapışkan kar.

Hışırık (II): Bulgur büyüklüğünde yağın sert kar.

Hoşkokola: Sert kar, dolu.

Karyen: Doluya benzer sert kar tanesi.

Kedikarı: Martla yağın kar.

Kepek (II): Toz gibi yağın kar.

Turkish Studies

- Kepek kar: Susuz tane tane yağan kar.
Kırcı (I): 2. Ufak ve sert taneli kar.
Kürpecik: Yuvarlak, sert kar tanesi, bulguncuk.
Öğsüzyamalığı: Lapa lapa yağan kar.
Öksüzpalan: yavaş yavaş yağan kar.
Öksütakkası: Lapa lapa yağan kar.
Patul (I) Parça parça yağan iri kar tanesi.
Perpur: Yerdeki karın üstüne yağan yeni kar.
Pösenti: Küçük kar ve yağmur taneleri.
Puk (III) Toz gibi kar.
Pük: Yelle savrulularak yağan kar, tipi.
Savruntu: 1. Tipi.
Sazak (I): 3. Soğuk yelle birlikte yağan hafif kar.
Sepinti: yeri örtünceye dek yağan kar, kısa süreli ve az yağan kar.
Sıçandışi (I) Küçük ince, kar.
Tipi: Kar fırtınası.
Toloz (III): Tipi, kar.
Tozak (II) 1. Toz gibi ince ince ve hafif yağan kar.
Tozan: Kar fırtınası.
Üfürüntü: 2. Tipi sırasında, savrulan ince kar.
Yarma (VII) Lapa lapa yağan kar.
Yetim çemberi: Sulu olmayan, yağınca biriken kar

3-Sulu Sepken

- Ala çapraz: Yağmurla karışık kar, sulu sepken.
Bişor: Sulu kar.
Borana: (II) Sulusepken.
Büzem: Sulusepken.
Çapraz: (II) Sulu sepken yağan kar.
Çelepe: Sulu sepken.
Çımık: (I) 4. Yağmurla karışık yağan kar.
Düğ: (I) Sulu kar.
Ergün: (II) Sulu kar, sulu sepken.
Huşur: (I) Sulu kar.

Turkish Studies

Karagiren: 1. Sulusepken.
 Kardöşeği: 2 Kar yağmadan evvel yağın sulu kar taneleri.
 Pürsün: Yağmurla karışık yağın kar, sulu kar.
 Sepen: 1. Karla karışık yağın yağmur.
 Siğgin: 1. Karla karışık yağmur.
 Siğircik: 2. Bahar yağmuruyla yağın ince kar.
 Sulu kar: Yağmurla karışık bir biçimde yağın kar.
 Sulu sepken: 1. Yağmurla karışık bir biçimde yağın (kar).
 Şapa: (II) Karla karışık yağmur.
 Şapalama: Sulu kar.
 Şılgin: (I) Sulu kar.
 Şıpkın : 2. Sulu kar.
 Şilapla: Sulusepken.
 Şilopa: Karla karışık yağmur.
 Şubara (II): Sulusepken.
 Zerzemik: Doluyla karışık yağın yağmur.

4-Dolu

Ak yağmur: Dolu.
 Bulgurcuk: (I) 2. Küçük dolu tanesi, dolu.
 Burçak: (II) Küçük dolu tanesi, dolu.
 Çığşak: (II) Küçük taneli dolu, kar serpintisi.
 Çıtırğu: Küçük dolu tanesi.
 Dügülcek: (I) 2. Küçük dolu.
 Gıcı: Küçük taneli dolu.
 Gırımsa: (I) Hafif kar ya da küçük dolu.
 Gugus: Küçük dolu tanesi.
 Gügürçük: Küçük dolu tanesi.
 Hoşkokola: Sert kar, dolu.
 Kakala: (I) Hafif yağın dolu.
 Kırıcı: 1. Dolu.
 Kırımsa (II) 2. Dolu.
 Korkut (I) 1. Büyük dolu tanesi.
 Kuzudişi (II) Dolu.

Turkish Studies

Kürt yarması: Küçük dolu.

Murt: (V) Dolu.

Mürdümük: (II) 1. Küçük dolu.

Otyaran: 2. Dolunun büyüğü.

Pilli: Dolu.

Sivilcik: Küçük dolu.

Sülçük: Dolu.

Şiklor: Dolu.

Zımsırık: Küçük dolu.

5-Çiy

Çise: 2. Çiy.

Kardöşeği: 1. Çiğ.

Püse: (II) Çiy, kırağı.

Samla: İri çiy damlası.

Şebnem: Çiy.

Ten: (I) 2.Çiy.

Tuman: (II) Nem, çiy.

6-Kırağı ve Kırç

Akdon: 1. Soğuk gecelerde yağın donması, kırağı.

Besen: (I) 3. Kırağı.

Çilibik: Don, kırağı.

Garbi: Çiğ, kırağı.

Geyz: (I): Ürüne zarar veren kırağı.

Jale: Gece yağın ve yapraklara konan ince nem, çiğ, kırağı.

Kevsere: (I): 2. Kırağı.

Kıcı: (I) 2. Kırağı.

Kığiş: (II) Kırağı.

Kırımsa: (II) 1. Kırağı.

Pesin: (I) 3. Kırağı.

Pürçüm: Özlü ağaçların kurummasına neden olan kırağı, kırç.

Püse: (II) Çiy, kırağı.

Püsen: Kırağı, çiğ.

Turkish Studies

Samul: Ağaç ve dallarda biriken kar ya da kırağı.

Şahta: Kırağı.

Tozak: (II) 3. Kırağı.

Zimpiri: (II) Kırağı.

Zomzalak: Kırağı.